Volume 21, Issue 1 (January - February 2022)

PAYESH

Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research

Childlessness and one-child intentions among recently married couples in Iran

Milad Bagi[1*]

1. Faculty of Economics and Social Sciences, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran

Received: 19 Semptember 2021
Accepted for publication: 13 February 2022
[EPub a head of print-5 March 2022]
Payesh: 2022; 21(1): 69- 79

Abstract

Objective (s): Awareness of people's childbearing intentions, which play a key role in predicting future fertility behaviors, is one of the most crucial topics in low-fertility societies. This study aimed to investigate the fertility intentions of recently married couples in Iran.

Methods: The data of the National Marriage Survey in Iran (2016-2017) were analyzed using secondary analyses technique. The sample consisted of 8,977 people in provincial capitals.

Results: The results revealed that 2.1% of people intend to remain childless and 16.9% want to have one-child. The most important reasons for childlessness intention were the financial costs of the children and the lack of interest in having a child. Ethnicity was one of the main determinants. The Baluchs and the Arabs tend to have more children than the other ethnic groups, and the Gilakis were most inclined to be childless or have one-child. Furthermore, education, participation in religious rites, employment status and religion have a significant effect on fertility intentions.

Conclusion: Although the childlessness intention was low, one-fifth of people tend to have less than two children. This could affect future fertility rates negatively given the expansion of higher education and the economic challenges. Thus, policymakers should prioritize reconciliation policies and child care programs.

Keywords: Low fertility, Childlessness, one-child, Fertility intentions, Iran

[*] Corresponding author: Faculty of Economics and Social Sciences, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran
E-mail: M.bagi@basu.ac.ir

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]

[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

تمایل به بی‌فرزندی و تک‌فرزندی در میان زوجین تازه ازدواج‌کرده در ایران

میلاد بگی*

۱. دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۶/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۲۴

[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۱۴ اسفند ۱۴۰۰]

نشریه پایش: ۷۹- ۶۹ :(۱)۲۱ ؛۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: آگاهی از تمایلات فرزندآوری افراد که نقش کلیدی در پیش‌بینی رفتارهای آینده باروری دارد، از مهم‌ترین موضوعات در جوامع با باروری پایین است. هدف مطالعه حاضر بررسی تمایلات باروری زوجین تازه ازدواج‌کرده در ایران بود.

مواد و روش کار: تحقیق حاضر با استفاده از تکنیک تحلیل ثانویه، داده‌های پیمایش ملی ازدواج در ایران (۱۳۹۷-۱۳۹۶) را مورد تجزیه‌وتحلیل قرار داد. نمونه مورد تحقیق ۸۹۷۷ نفر از زوجین تازه ازدواج‌کرده بودند که در مراکز استانی، مورد مصاحبه قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج حاکی از آن بود که ۲/۱ درصد افراد قصد بی‌فرزندی و ۱۶/۹ درصد نیز تمایل به تک‌فرزندی دارند. مهم‌ترین دلایل قصد بی‌فرزندی، هزینه‌های اقتصادی فرزندان و عدم علاقه به فرزند عنوان شده است. قومیت یکی از تعیین‌کننده‌های اصلی در تمایل به کم‌فرزندآوری است. بلوچ‌ها و عرب‌ها بیش از سایر اقوام تمایل به داشتن فرزندان زیاد دارند و گیلک‌ها بیشترین تمایل به بی‌فرزندی و تک‌فرزندی داشتند. علاوه بر این، تحصیلات، میزان شرکت در مناسک مذهبی، وضعیت اشتغال و مذهب از عوامل تاثیرگذار بر تمایل به کم‌فرزندی هستند.

نتیجه‌گیری: اگرچه قصد بی‌فرزندی در سطح پایینی قرار دارد، اما تمایل حدود یک پنجم افراد به کم‌فرزندآوری با توجه به گسترش تحصیلات عالی و مشکلات اقتصادی جامعه، می‌تواند تاثیرات منفی بر میزان‌های باروری در آینده داشته باشد. برای جلوگیری از این موضوع، سیاست‌گذاران باید سیاست‌های مصالحه‌ای و برنامه‌های مراقبتی فرزندان را در اولویت قرار دهند.

کلیدواژه: باروری پایین، بی‌فرزندی، تک‌فرزندی، تمایلات باروری، ایران

* نویسنده پاسخگو: همدان، دانشگاه بوعلی سینا، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی،گروه علوم اجتماعی

E-mail: M.bagi@basu.ac.ir

مقدمه

میزان‌های باروری در ایـران طـی دهـه‌هـای گذشـته کـاهش قابـل توجهی را تجربه کرده است به طوری که میزان باروری کـل کـه در اواخر دهه ۱۳۵۰ و اوایل دهه ۱۳۶۰ به ۶/۹ فرزنـد رسـیده بـود در طی دو دهه به کمتـر از دو فرزنـد کـاهش پیـدا کـرد [۱]. آخـرین آمارها نشان می‌دهد که میزان باروری کل در ایران به ۱/۸ فرزند در سال ۱۳۹۹ رسیده است [۲]. پیش‌بینـی‌هـای موجـود هـم خبـر از تداوم کاهش باروری کل بـه پـایین‌تـر از ۱/۵ فرزنـد در افـق ۱۴۰۴ داده‌اند [۳]. بر این اساس ایـران امـروزه در میـان کشـورهایی قـرار گرفته است که سطح باروری پایین‌تر از سطح جانشینی داشته و در حال حرکت به کاهش باروری در دهـه‌هـای بعـدی اسـت. محققـان دلایل متعددی را برای کاهش میزان‌های باروری در طی سـال‌هـای اخیر گزارش کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به گسترش تحصیلات زنان، اشتغال، افزایش سن ازدواج، دسترسی به روش‌های پیشـگیری از بارداری، تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌های افراد و ... اشاره کـرد [۱]. با این حال برای درک رفتارهای بـاروری در کشـورهایی کـه امکـان تصمیم‌گیری در مورد تعداد فرزندان و زمـان بـه دنیـا آوردن آن‌هـا توسط افراد فراهم است، تمایلات و ترجیحـات فرزنـدآوری زوجـین عامل کلیدی در بررسی رفتارهای باروری بـه شـمار مـی‌رود [۸-۴] امروزه، کاهش تمایل به فرزنـدآوری در فهرسـت مسـایل اجتمـاعی کشور جای گرفته است [۹] به طوری که تمایل به کم‌فرزندآوری در بین زوجین و افراد رو به افزایش است. در معنای کـاربردی، معمـولا کم‌فرزندی زمانی وجود دارد که افراد تصمیم گرفته باشـند کمتـر از حد باروری جانشـینی (میـزان بـاروری کـل ۲/۱ فرزنـد در شـرایط توسعه‌ای متوسط به بالا) فرزند داشته باشند [۳].

هنگامی که میزان باروری به سطح جایگزینی و یا کمتـر از آن میـل می کند، انتظار می رود که نسبتی از خـانواده هـا بـه داشـتن یـک فرزند بسنده کرده و نسبت خانواده‌های تک فرزند قطعی و احتمـالی با استمرار کاهش میزان باروری، افـزایش یابـد [۱۰]. شـواهد نشـان می‌دهد کـه اگرچـه در ایـران، داشـتن دو فرزنـد بـه عنـوان تعـداد فرزندان ایده‌آل افراد محسوب می‌شود ولی قصد و رفتار تک‌فرزنـدی به خصوص در شهرها روند افزایشی دارد [۱۱]. از طرفی از آنجا کـه آمار بی‌فرزنـدی اختیـاری در جامعـه‌ی ایـران در مقایسـه بـا سـایر جوامع، نسبتاً پایین است لذا کاهش تعداد فرزنـد مـی‌توانـد بیشـتر شامل گزینه تک‌فرزندی شود [۱۲]. روند کـاهش بـاروری در ایـران این دغدغه را ایجاد کرده است که سطح فرزندآوری فعلی در کشـور حتی به سطوح پایین‌تر نیز برسد. با توجه به اینکه باروری به کمتـر از سطح جانشینی رسیده است، نگرانی درباب آینـده بـاروری بـر دو موضوع بی‌فرزندی و تک‌فرزندی متمرکز شده است. افـزایش پدیـده تک‌فرزندی و بی‌فرزندی در آینده را شاید بتوان از نگرانی‌های حـال حاضـر مسـئولان ذیـربط در حـوزه جمعیـت دانسـت. از ایـن رو سیاسـتگذاران از اوایـل دهـه ۱۳۹۰ در پاسـخ بـه کـاهش سـریع میزان‌های باروری در ایران در سه دهه قبل، سیاست‌هـای جمعیتـی مشوق باروری را در دستور کار قرار دادند. ابلاغ سیاسـت‌هـای کلـی جمعیت که در بند اول آن به موضوع افزایش بـاروری بـه سـطح یـا بالاتر از سطح جانشینی تاکید شـده اسـت، بیـانگر اهمیـت بررسـی موضوع بی‌فرزنـدی و تـک‌فرزنـدی و مسـأله‌منـد بـودن آن از نگـاه سیاست‌گذران است.

یکی از راه‌هایی که امکان سیاست‌گـذاری و برنامـه‌ریـزی درسـت و دقیق در این زمینه را فراهم می‌کند، اطلاع از تمـایلات فرزنـدآوری زوجین است. انسان‌ها در پس هر رفتارشان، نیـات آشـکار و پنهـانی دارند که در عمل، شـناخت رفتارهـا را بـه شـناخت چنـین نیـات و فرآیندهای ذهنی و معنـایی منـوط مـی‌کننـد. از ایـن رو، تمـایلات فردی در مورد فرزندآوری در آینده، پیش‌بینی‌کننـده مهمـی بـرای رفتارهای آینده باروری هستند [۱۳]. باید توجه داشت کـه بـاروری در سطح کلان، برآیندی از مجموعه تجارب سـطح فـردی و مواجـه زنان/ زوجین با تجربه فرزنـدآوری اسـت. کـاهش عمـومی بـاروری، تمایل پایین زوجین برای فرزندآوری را نشان می‌دهد، پدیده‌ای کـه از آن تحت عنوان کم‌فرزندی یا بی‌فرزندی یـاد مـی‌شـود و نیازمنـد بررسی‌های علمی و دقیق است.

هرچند مطالعاتی در زمینه تک‌فرزندی و بی‌فرزندی در ایران انجـام شده است، اما بیشتر آن‌ها بر مقوله رفتارها متمرکز شده‌اند. آگـاهی از تمایلات فرزندآوری زوجینی که تازه ازدواج‌کرده‌اند از ایـن منظـر مهم است که باروری آینده ایران، تا حد بسـیار زیـادی تحـت تـأثیر رفتارهای آن‌ها قرار دارد. سیاسـت‌هـای جمعیتـی بـه طـور کلـی و سیاست‌های مشوق باروری به طـور خـاص، بایسـتی بـر تمـایلات و ترجیحات این افراد متمرکز شوند تا بتواننـد تاثیرگـذاری لازم را بـر میزان‌های آینده باروری داشته باشند. مطالعات قبلی انجام شـده در این زمینه عمدتا به صـورت پیمـایش‌هـای کوچـک مقیـاس انجـام شده‌اند. این مطالعه در سطح کشوری از به روزترین داده‌های در این زمینه استفده کره است. همچنین جامعه آماری مطالعه حاضر شامل زوج‌هایی اسـت کـه بـه تـازگی ازدواج کـرده‌انـد و ایـن امـر امکـان

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

پیش‌بینی رفتارهای آینده باروری را تا حدود بسیار زیادی امکان‌پذیر می‌کند. در حالی که مطالعات پیشین، به ویژه آن‌هایی که در سطح کشوری انجام شده‌اند بر افرادی متمرکز شده‌اند که بسیاری از آن‌ها قبلا فرزندانی را به دنیا آورده‌اند. بر این اساس، مطالعه حاضر به دنبال این بود تا تمایلات باروری زوجین تازه ازدواج کرده در ایران را مورد بررسی قرار دهد و به این سوالات پاسخ دهد: میزان تمایل به بی‌فرزندی و تک‌فرزندی در بین زوجین تازه ازدواج کرده چقدر است؟ مهم‌ترین دلایل عدم تمایل به داشتن فرزند چیست؟ و اینکه چه عواملی احتمال کم‌فرزندآوری (بی‌فرزندی و تک‌فرزندی) در میان زوجین تازه ازدواج‌کرده را تحت تاثیر قرار می‌دهد؟

مواد و روش کار

مطالعه حاضر به روش کمی و با استفاده از تکنیک تحلیل ثانویه انجام شده است. داده‌های مربوطه از پیمایش ملی ازدواج گرفته شده است که در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ توسط سازمان ثبت احوال گردآوری شده است. داده‌ها در وب‌سایت مربوطه در دسترس عموم قرار داده شده است و برای همگان آزاد است. جمع‌آوری داده‌ها از تمامی مراکز استانی به جز شهر تهران صورت گرفت. پاسخگویان، زوج‌هایی بودند که برای انجام آزمایش‌های قبل از ازدواج، به آزمایشگاه‌ها مراجعه کرده‌اند. تکمیل پرسشنامه‌ها به صورت جداگانه برای زنان و مردان انجام شد. تعداد نمونه ۹۴۸۵ نفر بود. از آن‌جا که تحلیل‌ها بر روی افراد با ملیت ایرانی متمرکز بود، افراد سایر ملیت‌ها (۳۳ نفر) حذف شدند. در مرحله بعد، کسانی که قبلا ازدواج کرده بودند و ازدواج حال حاضر آن‌ها، مرتبه دوم و بالاتر بود، چنانچه فرزندی از ازدواج قبلی داشتند، از نمونه حذف شدند. (۴۷۶). در نهایت اطلاعات ۸۹۷۷ نفر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. متغیر وابسته، تمایلات باروری تعیین شد. برای سنجش این متغیر، از دو سوال استفاده شده است. نخست اینکه از افراد سوال شده است که آیا تمایل به بچه‌دار شدن از این ازدواج دارید؟ کسانی که به این سوال پاسخ خیر داده‌اند، افرادی هستند که قصد بی‌فرزندی دارند. از افرادی که به سوال فوق پاسخ مثبت دادند. پرسیده شد که تمایل دارند چند فرزند داشته باشند؟ برای تحلیل‌های دو متغیره از آزمون کای اسکوئر و برای تحلیل چند متغیره نیز از آزمون رگرسیون لُجستیک استفاده شد. در آزمون رگرسیون لُجستیک، متغیر وابسته به صورت دو وجهی درآمد. برای این کار افرادی که هیچ فرزندی نمی‌خواستند و نیز افرادی که تنها یک فرزند می‌خواستند در یک طبقه قرار گرفته و کد صفر گرفتند. این افراد کسانی هستند که قصد کم‌فرزندآوری دارند. افراد خواهان دو فرزند و بیشتر نیز در یک طبقه قرار گرفتند و به آن‌ها کد یک داده شد. متغیرهای مستقل شامل دو دسته از متغیرهاست: نخست مشخصه‌های فردی همچون سن، جنس، مذهب، وضعیت سواد و سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال و قومیت و دوم؛ متغیرها و رفتارهای فرهنگی همچون نوع ازدواج (خویشاوندی و غیرخویشاوندی)، داشتن ترجیح جنسیت برای داشتن فرزند از یک جنسیت خاص، میزان مشارکت در مناسک مذهبی و میزان استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

با توجه به اینکه معمولاً خواسته‌های فرزندآوری زنان و مردان متفاوت است، در جدول ۱ تمایلات باروری افراد بر حسب جنسیت آورده شده است. نتایج نیز نشان داد که رابطه معنادار بین جنسیت و تمایلات باروری افراد وجود دارد. اگرچه درصد تمایل به بی‌فرزندی در بین مردان اندکی بیشتر از زنان است، اما تمایل به داشتن فرزند بیشتر در بین مردان بیشتر است. ۲/۳ درصد مردان و ۲ درصد زنان تمایل ندارند فرزندی داشته باشند. در هر دو جنسیت بیشتر افراد تمایل خود را به داشتن ۲ فرزند اعلام کردند (۵۷ درصد مردان در مقابل ۶۱/۲ درصد زنان). تفاوت مهم و اصلی در تمایل به داشتن ۳ فرزند و بیشتر است. ۲۵ درصد مردان گفته‌اند که تمایل دارند سه فرزند و بیشتر داشته باشند در حالی که این رقم برای زنان ۱۸/۸ درصد. همانگونه که در بین دو جنس تمایلات باروری متفاوت است، دلایلی که آن‌ها برای تمایل به بی‌فرزندی دارند نیز با هم فرق دارد. این دلایل در جدول ۲ آورده شده است. برای مردان "هزینه‌های اقتصادی فرزندان" به عنوان مهم‌ترین از سوی آن‌ها بیان شده است (۳۶/۴ درصد) در مقابل تنها ۱۰/۹ درصد زنان این دلیل را عنوان کرده‌اند. برای زنان مهم‌ترین دلیل تمایل به بی‌فرزندی "عدم علاقه به فرزند" بیان شده است (۴۷/۳ درصد). هرچند درصد قابل ملاحظه‌ای از مردان نیز (۲۸/۸ درصد) این گزینه را بیان کرده بودند و این موضوع دومین دلیل آن‌ها برای نخواستن فرزند است. "مسئولیت زیاد فرزندان" دیگر دلیلی است که هر دو جنس به آن اشاره کرده‌اند. همچنین ناتوانی جنسی برای زنان بسیار بیشتر از مردان گزارش شده است. "نگرانی از آینده

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

فرزندان با توجه به شرایط جامعه" نیز در بین مردان بیشتر از زنان عنوان شده است. جدول ۳ روابط دو متغیری تمایلات فرزندآوری پاسخگویان را بر اساس مشخصه‌های فردی آن‌ها نشان می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که درصد تمایل به بی‌فرزندی در بین پیروان هر دو مذهب تقریبا مشابه است با این حال، در سایر طبقات تفاوت معنادار دیده می‌شود و پیروان اهل سنت تمایل به داشتن فرزندان بیشتری دارند. برای مثال ۳۱/۹ درصد آن‌ها تمایل داشتند سه فرزند و بیشتر داشته باشند در حالی که این رقم برای پیروان اهل تشیع ۲۱ درصد است. همچنین تمایل به تک‌فرزندی در بین اهل سنت کمتر از پیروان اهل تشیع است (۱۲/۴ در مقابل ۱۷/۲ درصد). تمایلات فرزندآوری بر حسب وضعیت اشتغال نیز متفاوت است. برخلاف انتظار، کسانی که محصل بودند کمترین میزان تمایل به بی‌فرزندی را بیان کردند. آن‌ها همچنین بیشترین تمایل را به داشتن سه فرزند و بیشتر اعلام کردند. افراد شاغل و بیکار بیش از سایرین خواستار بی‌فرزندی بودند. رابطه بین تمایلات فرزندآوری و تحصیلات نیز به لحاظ آماری معنادار بود. نکته غیرقابل انتظار این بود که افراد بیسواد با ۴/۴ درصد بیشترین تمایل به بی‌فرزندی را داشتند. با این حال، افراد بیسواد بیشترین تمایل را هم به داشتن سه فرزند و بیشتر اعلام کرده‌اند (۳۳/۸ درصد). افراد با تحصیلات دانشگاهی نیز کمترین تمایل به سه فرزندی و بیشتر را داشته‌اند. تمایل به تک‌فرزندی نیز در بین این دو گروه کمتر از بقیه بود. تمایلات فرزندآوری افراد بر حسب قومیت نیز متفاوت بود و رابطه معنادار بین این دو متغیر وجود دارد. نتایج نشان داشت که بلوچ‌ها و عرب‌ها (۰/۶ درصد) کمترین میزان بی‌فرزندی را خواستارند. در طرف مقابل، ۴/۷ درصد شمالی‌ها (که بیشتر آن‌ها گیلک بودند) گفته‌اند که قصد ندارند فرزندی داشته باشند. تمایل به تک‌فرزندی نیز در بین شمالی‌ها بیشتر از سایر اقوام بوده است (۲۸/۲ درصد). ضمن اینکه بلوچ‌ها با ۵/۹ درصد کمترین تمایل به تک‌فرزندی را داشتند. تُرک‌ها نیز بیش از سایرین خواستار داشتن دو فرزند بودند. تمایل به داشتن سه فرزند و بیشتر نیز در بین بلوچ‌ها بیش از دیگر گروه‌های قومی بوده است و اختلاف زیادی بین آن‌ها وجود داشت. به طوری که بیش از نیمی از بلوچ‌ها (۵۸ درصد) در این گروه قرار می‌گیرند. از طرفی، گیلک‌ها با ۱۳/۴ درصد کمترین تمایل به داشتن سه فرزند و بیشتر را داشتند. نتایج همچنین نشان می‌دهد که ساکنین مناطق شهری دارای تمایلات و ایده‌آل‌های باروری بالاتری بودند. همچنان که مشاهده می‌شود، ۲۰ درصد افراد ساکن شهر تمایل به داشتن کمتر از دو فرزند دارند در حالی که این رقم برای افراد ساکن روستا ۱۲/۵ درصد است. در جدول ۴ نتایج آزمون رگرسیون لُجستیک برای بررسی احتمال تمایل افراد به کم‌فرزندآوری آورده شده است. در مدل اول ویژگی‌های فردی آورده شده است. نتایج نشان می‌دهد که سن، جنسیت، مذهب، وضعیت اشتغال و قومیت تاثیر معنادار بر تمایل به کم‌فرزندآوری دارند.

به این صورت که هر چه سن افراد در زمان ازدواج بیشتر باشد، احتمال تمایل به کم‌فرزندآوری افزایش خواهد یافت. همچنین مردان ۴۶/۹ درصد بیشتر از زنان احتمال دارد تا به داشتن کمتر از دو فرزند تمایل داشته باشند. احتمال تمایل به کم‌فرزندآوری در بین افراد شاغل و پیروان اهل تشیع نیز بیشتر است. در رابطه با قومیت نتایج حاکی از آن است که تنها گروه‌های قومی بلوچ، عرب و شمالی‌ها تفاوت معنادار با فارس‌ها داشته‌اند. به این صورت که احتمال تمایل به بی فرزندی و تک‌فرزندی در بین عرب‌ها و بلوچ‌ها در مقایسه با فارس‌ها کمتر است. یعنی عرب‌ها ۵۷/۸ و بلوچ‌ها ۲۸/۳ درصد کمتر احتمال دارد تا تمایل به کم‌فرزندآوری داشته باشند. در طرف مقابل، شمالی‌ها در مقایسه با فارس‌ها ۴۶ درصد بیشتر احتمال دارد تا تمایل به داشتن کمتر از دو فرزند داشته باشند. در مدل دوم متغیرها و رفتارهای فرهنگی به مدل اضافه شدند. نتایج نشان می‌دهد که تغییرات چندانی در ضرایب مدل اول حاصل نشده است. با این حال، در مقایسه با مدل اول، افراد با تحصیلات متوسطه و دیپلم کمتر از افراد بی‌سواد احتمال دارد تا تمایل به کم‌فرزندآوری داشته باشند. از بین متغیرهای جدید وارد شده به مدل، تنها استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی تاثیر معناداری بر متغیر وابسته نداشته است. به این ترتیب، افرادی که در سنین بالاتری ازدواج کرده‌اند، همچنان احتمال بیشتری دارد تا تمایل به داشتن کمتر از دو فرزند داشته باشند. همچنین مردان در مقایسه با زنان ۵۰ درصد بیشتر احتمال دارد تا تمایل به کم‌فرزندآوری داشته باشند. از طرفی، احتمال تمایل به داشتن کمتر از دو فرزند در میان اهل تشیع ۳۷/۷ درصد کمتر از اهل سنت و در بین افراد شاغل ۲۲/۵ درصد بیشتر افراد غیرشاغل است. ضرایب مربوط به قومیت نیز تغییر چندانی نداشته است. افرادی که ترجیح جنسیتی ندارند در مقایسه با سایرین ۵۲ درصد بیشتر احتمال دارد تا خواهان کم‌فرزندآوری باشند. همچنین احتمال بی‌فرزندی و تک‌فرزندی در بین افرادی که با یکی از خویشاوندان دور یا نزدیک خود ازدواج کرده‌اند کمتر از کسانی است که ازدواج غیرخویشاوندی دارند. در نهایت اینکه رابطه منفی بین شرکت در مناسک مذهبی و تمایل به کم‌فرزندآوری دیده می‌شود. به این ترتیب احتمال خواستن دو فرزند و بیشتر در میان افراد مذهبی‌تر بیشتر است.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

جدول ۱: توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب تمایلات فرزندآوری

تمایلات فرزندآوری	مردان	زنان	کل
بی فرزندی	۲/۳	۲/۰	۲/۱
۱ فرزند	۱۵/۸	۱۸/۰	۱۶/۹
۲ فرزند	۵۷/۰	۶۱/۲	۵۹/۱
۳ فرزند و بیشتر	۲۵/۰	۱۸/۸	۲۱/۸
مجموع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
آزمون آماری		X^2: ۵۱/۵۰۱ **	

جدول ۲: توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب دلایل تمایل به بی‌فرزندی به تفکیک جنس

دلایل	مردان	زنان
عدم علاقه به فرزند	۲۸/۸	۴۷/۳
مسئولیت زیاد فرزندان	۶/۱	۵/۵
نگرانی از آینده فرزندان با توجه به شرایط جامعه	۷/۶	۱/۸
هزینه‌های اقتصادی فرزندان	۳۶/۴	۱۰/۹
عدم تصمیم‌گیری در مورد خواستن فرزند	۴/۵	۱/۸
ناتوانی جسمی	۷/۶	۵/۵
سایر	۹/۱	۱۴/۵

جدول ۳: توزیع نسبی تمایل به فرزندآوری بر حسب مشخصه‌های فردی

متغیر	تمایلات فرزندآوری					آزمون آماری
	بی‌فرزندی	۱ فرزند	۲ فرزند	۳ فرزند و بیشتر	مجموع	میانگین تعداد فرزند ایده‌آل
مذهب						t-test: ۷/۴۶ **
اهل تسنن	۲/۱	۱۲/۴	۵۳/۷	۳۱/۹	۱۰۰/۰	۲/۴۷
اهل تشیع	۲/۲	۱۷/۲	۵۹/۶	۲۱/۰	۱۰۰/۰	۲/۱۴
وضعیت اشتغال						
شاغل	۲/۴	۱۷/۵	۵۷/۹	۲۲/۱	۱۰۰/۰	۲/۱۶
محصل	۱/۵	۱۳/۹	۵۹/۵	۲۵/۰	۱۰۰/۰	۲/۲۳
خانه‌دار	۱/۶	۱۶/۷	۶۲/۱	۱۹/۶	۱۰۰/۰	۲/۱۱
در جستجوی شغل	۱/۷	۱۷/۱	۶۲/۴	۱۸/۸	۱۰۰/۰	۲/۱۳
بیکار	۲/۲	۱۹/۳	۶۰/۲	۱۸/۳	۱۰۰/۰	۲/۰۷
سایر	۵/۴	۱۲/۲	۵۰/۰	۳۲/۴	۱۰۰/۰	۲/۳۶
وضع سواد و سطح تحصیلات						
بی‌سواد	۴/۴	۱۳/۲	۴۸/۵	۳۳/۸	۱۰۰/۰	۲/۴۵
ابتدایی و راهنمایی	۱/۵	۱۳/۹	۵۹/۵	۲۵/۰	۱۰۰/۰	۲/۲۵
متوسطه و دیپلم	۱/۹	۱۶/۷	۶۰/۳	۲۱/۱	۱۰۰/۰	۲/۱۶
دانشگاهی	۲/۶	۱۸/۴	۵۸/۴	۲۰/۶	۱۰۰/۰	۲/۱۰
قومیت						
فارس	۲/۵	۱۶/۹	۵۹/۴	۲۱/۲	۱۰۰/۰	۲/۱۳
تُرک	۱/۶	۱۷/۸	۶۳/۳	۱۷/۳	۱۰۰/۰	۲/۰۷
لُر	۲/۵	۱۴/۱	۵۷/۶	۲۵/۸	۱۰۰/۰	۲/۲۹
کُرد	۲/۱	۱۹/۳	۵۸/۰	۲۰/۶	۱۰۰/۰	۲/۱۱
عرب	۰/۶	۹/۱	۵۶/۲	۳۴/۲	۱۰۰/۰	۲/۴۷
بلوچ	۰/۶	۵/۹	۳۵/۵	۵۸/۰	۱۰۰/۰	۳/۲۲
شمالی (گیلک و ترکمن)	۴/۷	۲۸/۲	۵۳/۸	۱۳/۴	۱۰۰/۰	۱/۸۱
سایر	۰/۰	۱۳/۸	۷۲/۴	۱۳/۸	۱۰۰/۰	۲/۱۷
محل سکونت						t-test: ۷/۰۴۹ **
شهری	۲/۳	۱۷/۷	۵۹/۴	۲۰/۷	۱۰۰/۰	۲/۱۳
روستایی	۱/۵	۱۱/۰	۵۷/۱	۳۰/۴	۱۰۰/۰	۲/۳۸

F ANOVA: ۴/۲۷۶ **

F ANOVA: ۴/۰۵۵ **

F ANOVA: ۴۲/۳۸۵ **

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]

[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

جدول ۴: بررسی احتمال تمایل به کم‌فرزندآوری (بی‌فرزندی و تک‌فرزندی) با استفاده از تحلیل رگرسیون لُجستیک

	مدل اول		مدل دوم	
	ضریب بتا	نسبت بخت‌ها	ضریب بتا	نسبت بخت‌ها
سن	۰/۰۳۲	۱/۰۳۲ **	۰/۰۱۱	۱/۰۱۱ *
جنسیت				
زن (مرجع)				
مرد	۰/۳۸۴	۱/۴۶۹ **	۰/۴۰۵	۱/۵۰۰ **
مذهب				
اهل تسنن (مرجع)				
اهل تشیع	- ۰/۳۶۷	۰/۶۹۲ *	- ۰/۴۸۹	۰/۶۱۳ **
وضعیت اشتغال				
غیرشاغل (مرجع)				
شاغل	۰/۱۹۳	۱/۲۱۳ *	۰/۲۰۳	۱/۲۲۵ *
تحصیلات				
بی‌سواد (مرجع)				
ابتدایی و راهنمایی	- ۰/۱۱۴	ns۰/۸۹۲	۰/۱۰۷	ns۱/۱۱۳
متوسطه و دیپلم	- ۰/۰۶۶	ns۰/۹۳۷	- ۰/۱۹۰	۰/۸۲۷ *
دانشگاهی	۰/۰۱۷	ns۱/۰۱۷	- ۰/۰۴۰	ns۰/۹۶۱
قومیت				
فارس (مرجع)				
تُرک	- ۰/۰۷۱	ns۰/۹۳۲	- ۰/۱۳۲	ns۰/۸۷۶
لُر	- ۰/۰۷۵	ns۰/۹۲۷	- ۰/۱۰۶	ns۰/۸۹۹
کُرد	۰/۲۱۹	ns۱/۲۴۵	۰/۳۳۲	ns۱/۳۹۳
عرب	- ۰/۸۶۲	۰/۴۲۲ *	- ۰/۸۲۳	۰/۴۳۹ *
بلوچ	- ۰/۳۳۲	۰/۷۱۷ *	- ۰/۳۴۲	۰/۷۱۰ *
شمالی	۰/۳۸۱	۱/۴۶۴ *	۰/۳۵۸	۱/۴۳۰ *
سایر	-۱/۱۶۱	ns۰/۳۱۳	- ۰/۹۸۹	ns۰/۳۷۲
ترجیح جنسی				
دارد (مرجع)				
ندارد			۰/۹۲۴	۲/۵۲۰ **
نوع ازدواج				
غیرخویشاوندی (مرجع)				
خویشاوندی			- ۰/۲۳۷	۰/۷۸۹ **
میزان شرکت در مناسک مذهبی			- ۰/۰۶۷	۰/۹۳۶ **
میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی			۰/۰۰۱	ns۱/۰۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

ایران که تا اواخر دهه ۱۳۶۰ میزان‌های باروری بالایی را تجربه می‌کرد، طی تنها سه دهه به باروری زیر سطح جایگزینی رسید. بر همین اساس، آگاهی از عواملی که زمینهساز رفتارهای باروری هستند، به یکی از سوالات مهم و اصلی در جمعیتشناسی ایران تبدیل شد و تا به امروز ادبیات قابل توجهی در مورد عوامل تعیین‌کننده باروری شکل گرفته است. به رغم مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است، مطالعه تمایلات فرزندآوری به دو دلیل همچنان از اهمیت بالایی برخوردار است: نخست آنکه آگاهی از ترجیحات و نیات باروری افراد به پیش‌بینی میزان‌های آینده باروری یک جامعه کمک می‌کند و دوم آنکه در جوامعی که بین تعداد ایده‌آل و تعداد واقعی فرزندان تفاوت وجود دارد، مطالعه در باره تمایلات باروری، شناخت ما در رابطه با عوامل موثر بر محقق نشدن ترجیحات اولیه و شکل‌گیری شکاف باروری را کامل‌تر می‌کند [۱۴]. مطالعه حاضر تمایلات فرزندآوری زوجین تازه ازدواج‌کرده در ۳۱ مرکز استان‌های ایران (به جز تهران) را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. نتایج نشان داد که تمایل به داشتن دو فرزند هم برای مردان و هم زنان بیشترین فراوانی را دارد همچنان که سایر مطالعات نیز الگوی دو فرزندی را رایج‌ترین الگو در ایران می‌دانند [۱۶-۱۵]. به طور کلی حدود ۲/۱ درصد زوجین تازه ازدواج کرده،

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

تمایل به بی‌فرزندی داشته‌اند. لارسن [۱۷] بیان می‌کند که در هر جمعیتی حدود ۳ درصد زوجین بی فرزند باقی می مانند ولی با توجه به ماهیت جوامع مختلف این ارقام می‌تواند متفاوت باشد. برای مثال در کشورهای توسعه یافته بیشتر است و بین ۱۵ تا ۲۵ درصد متغیر است [۲۰-۱۸]. نتایج مطالعه حاضر همچنین نشان داد که تمایل به بی‌فرزندی در بین مردان بیشتر از زنان است. نتایج مشابهی در مطالعه متینین و زالما [۲۱] به دست آمد اما این نتیجه در تضاد با نتایج مطالعه‌ای در اروپا است که نشان داد در همه کشورهای اروپایی تمایل به بی‌فرزندی در بین زنان بالاتر از مردان بوده است [۲۲]. این امر می‌تواند به دلیل تفاوت‌های فرهنگی باشد که در بین کشور ما و جوامع اروپایی در رابطه با اهمیت خانواده و داشتن فرزندان و نیز جایگاه زنان در بیرون از خانه وجود دارد. مهم‌ترین دلایل تمایل به بی‌فرزندی در بین مردان "هزینه‌های اقتصادی فرزندان" و در بین زنان "عدم علاقه به فرزند" بود. به نظر می‌رسد از آنجا که مردان در ایران به عنوان مسئول اصلی تامین هزینه‌های خانواده محسوب می‌شوند، مسائل اقتصادی برای آنان مهم‌تر باشد. در بین زنان عدم علاقه به فرزند به عنوان مهم‌ترین دلیل بیان شده است. این موضوع می‌تواند به این دلیل باشد که زنان مسئول اصلی تربیت و نگهداری از کودکان هستند و این امر مسئولیت‌ها و وظایف زنان را در خانه افزایش می‌دهد. این امر همچنین در شرایطی که تحصیلات دانشگاهی و ورود زنان به بازار کار در مقایسه با گذشته افزایش یافته است، داشتن فرزند می‌تواند آن‌ها را با هزینه‌های فرصت بیشتری روبرو سازد. مطالعات انجام شده در ایران دلایل مشابهی را گزارش کرده‌اند [۲۴-۲۳، ۳]. تحصیلات یکی از تعیین‌کننده‌های مهم در رابطه با تمایل به بی‌فرزندی است و افرادی که تحصیلات بالاتری دارند، تمایل بیشتری به این موضوع نشان می‌دهند. اگرچه ریتچی و استوکس [۲۵] ارتباطی بین تحصیلات و بی‌فرزندی پیدا نکردند، دیگر مطالعات، یک ارتباط مشخص به‌ویژه بین بی فرزندی و تحصیلات عالیه را مشخص ساخته‌اند [۲۹-۲۶]. از دیگر ویژگی‌های موثر بر تمایل به بی‌فرزندی، قومیت است. مطالعات دیگری تاثیر قومیت بر تمایلات و رفتارهای باروری را تایید کرده بودند [۳۳-۳۰]. به طور کلی، تمایل به بی‌فرزندی در بین گروه‌های قومی بلوچ و عرب کمتر از فارس‌ها بود. نتایج مشابهی برای تمایل به تک‌فرزندی نیز مشاهده شد. گیلک‌ها در مقایسه با سایر اقوام از طرفی، تمایل بیشتری به بی‌فرزندی و تک‌فرزندی داشته و از سوی دیگر کمترین تمایل به داشتن سه فرزند و بیشتر را از خود نشان داده‌اند. این یافته می‌تواند این موضوع را تبیین کند که چرا استان گیلان در یک دهه اخیر همواره پایین‌ترین میزان باروری کل در کشور را به خود اختصاص داده است. میزان باروری کل این استان در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ به ترتیب برابر با ۱/۳ و ۱/۳۸ فرزند بوده است [۳۳] و در سال ۱۳۹۸ به ۱/۱ رسیده است [۳۴].

از بین مجموع پاسخگویان، ۱۶/۹ درصد تمایل به تک‌فرزندی داشتند. خلج‌آبادی فراهانی و سرایی [۳۵] در مطالعه خود بیان کردند که ۳۵/۴ درصد افراد قصد دارند تک‌فرزند باقی بمانند. مذهب دیگر تعیین‌کننده‌ای است که بر تمایل به تک‌فرزندی و همچنین بی‌فرزندی تاثیرگذار است. مطالعات پیشین تایید کرده بودند که تمایلات فرزندآوری افراد شیعی مذهب کمتر از اهل تسنن است [۳۶]. میزان مشارکت در مناسک مذهبی نیز تمایل به تک‌فرزندی و بی‌فرزندی را کاهش می‌دهد. به این ترتیب افرادی که مذهبی هستند بیشتر تمایل دارند تا دو فرزند و بیشتر داشته باشند. این یافته نیز توسط سایر مطالعات پشتیبانی می‌شود [۴۱-۳۷]. تمایل بیشتر افراد شاغل به کم‌فرزندآوری نیز حاکی از آن است که این افراد وقت و زمان کمتری برای رسیدگی به فرزندان دارند. لذا آن‌ها ترجیح می‌دهند به جای آنکه چندین فرزند داشته باشند، بدون فرزند باقی مانده و یا یک فرزند به دنیا بیاورند. با این کار هم غریزه و تجربه والدین شدن را ارضا و کسب می‌کنند و هم از هزینه‌های فرصت که با داشتن فرزندان زیاد برای آن‌ها رخ می‌دهد جلوگیری می‌کنند. این نتیجه توسط مطالعات دیگری پشتیبانی می‌شود [۴۴-۴۲]. بایستی توجه کرد که تصمیم بی‌فرزندی و تک‌فرزندی یک راه‌کار و راهبرد برای ایجاد نوعی تعادل بین شرایط فردی، زناشویی، خانوادگی و محیطی افراد است. تحصیلات و مخاطرات اقتصادی (هزینه‌های مستقیم و هزینه فرصت فرزندآوری) از تعیین‌کننده‌های اصلی برای تمایل به کم‌فرزندآوری هستند. از آنجا که تحصیلات عالی به ویژه در میان زنان رو به گسترش است، احتمال اینکه در آینده میزان‌های بی‌فرزندی و تک‌فرزندی در بین این افراد افزایش یابد وجود دارد. همچنین این افراد با توجه به تخصصی که کسب کرده‌اند، خواهان ورود به بازار کار خواهند بود. این امر سبب خواهد شد تا فرزندآوری، هزینه‌های فرصت را برای این دسته از زنان افزایش دهد. از این رو سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان باید به دنبال اجرای برنامه‌هایی باشند که به تلفیق زندگی شغلی و خانوادگی زنان کمک کند. این سیاست‌ها که با

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

عنوان سیاست‌های مصالحه یا سازش نیز از آن‌ها یاد می‌شود، ذیل سیاست‌های خانواده قرار می‌گیرند. این سیاست‌ها در کشورهای اروپایی و به ویژه در منطقه اسکاندیناوی تاثیرات مثبتی بر باقی ماندن باروری در سطح جایگزینی داشته است. دسته دیگری از سیاست‌هایی که برای زوجین شاغل بایستی در نظر گرفته شود تا آن‌ها بتوانند به فرزندآوری مطلوب خود (داشتن دو فرزند) دست پیدا کنند، برنامه‌های مراقبتی و نگهداری از کودکان است. موفقیت چنین برنامه‌هایی در گرو آن است که از یارانه دولتی برخوردار باشند تا هزینه‌های مستقیم فرزندآوری والدین را کاهش دهد. همچنین ساعات کاری آن‌ها انعطاف‌پذیر باشد به طوری که والدین شاغل در هر زمانی بتوانند فرزندان‌شان را به این مراکز مراقبتی بسپارند.

این برنامه‌ها یکی از دلایل موفقیت فرانسه در نگهداشتن باروری کل بالاتر از سطح جانشینی در چند دهه گذشته بوده است. در نهایت اینکه، ایران یک جامعه چندقومی است و از آنجا که رفتارهای باروری و تمایلات فرزندآوری زوجین در قومیت‌های مختلف از تفاوت‌های معناداری برخوردار است، نیاز است تا برنامه‌های منطقه‌ای با تمرکز بر ویژگی‌های قومی و فرهنگی هر منطقه مدنظر سیاست‌گذاران قرار گیرد.

سهم نویسندگان

میلاد بگی: تجزیه‌وتحلیل داده‌ها و نگارش کامل مقاله

منابع

1. Abbasi-Shavazi M. J, Morgan S. Ph, Hossein-Chavoshi M, McDonald P. Family change and continuity in Iran: Birth control use before first pregnancy. Journal of Marriage and Family 2009; 71:1309-1324

2. The Statistical Centre of Iran. Descending slope of the total fertility rate of Iran 2017 to 2019, The Statistical Centre of Iran 2019; access in 13/2/2022 at: https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1399/khabar%20barvari.pdf [Persian]

3. Aghayari Hir T, Farokhi Nekarestan M, Sedighe S, Mojreh L. Childbearing as Risk: (Qualitative Study of Milieu for Bearing Few Children in Tabriz City), Womens Strategic Studies 2016; 19:7-33 [Persian]

4. Goldstein J, Lutz W, Testa M. R. The emergence of sub-replacement family size ideals in Europe. Population research and policy review 2003; *22*:479-496

5. Testa M. R, Grilli L. The influence of childbearing regional contexts on ideal family size in Europe. Population 2006; 61:99-127

6. Mills M, Mencarini L, Tanturri M. L, Begall K. Gender equity and fertility intentions in Italy and the Netherlands. Demographic research 2008; 18:1-26.

7. Régnier-Loilier, A., Vignoli, D., & Dutreuilh, C. Fertility intentions and obstacles to their realization in France and Italy. *Population* 2011; 66: 361-389

8. Régnier-Loilier A, Solaz A. La décision d'avoir un enfant: une liberté sous contraintes. Revue des politiques sociales et familiales 2010; 100:61-77

9. Hosseini H, Bagi B. Socioeconomic, cultural and demographic determinants of childbearing desires among married women attending health centers in Hamedan (2012), Journal of Kermanshah University of Medical Sciences 2014; 18:35-43 [Persian]

10. Shojaei J, Erfani A. Trends and Patterns of One-child Families in Iran. Social Sciences 2012; 26:89-105 [Persian]

11. Kgalajabadi Farahani F, Saraei H. Exploration of underlying factors for single child intention and behavior in Tehran; a Qualitative Study. Women's Strategic Studies 2016; 18:29-58 [Persian]

12. Razeghi Nasrabad H. B, Abbasi Shavazi M. J, Hosseini Chavoshi M. Level, Trend and Pattern of childlessness in Iran. 2013; access in 20/2/2022 at: https://iussp.org/sites/default/files/event_call_for_papers/Childlessness%20in%20Iran%20-%20draft.pdf.

13. Schoen R, Astone NM, Kim YJ, Nathanson CA, Fields JM. Do fertility intentions affect fertility behavior? Journal of Marriage and the Family 1999; 1:790-9

14. Khalajabadi Farahani F. Role of Gender Beliefs and Gender Division of Domestic Labor in Fertility Preferences and Intentions among Men and Women in Tehran. Population Studies 2017; 3:95-129 [Persian]

15. Abbasi-Shavazi M. J, McDonald P, Hossein Chavoshi M. Changes in family, fertility behavior and attitudes in Iran. Working paper in Demography: 88, Canberra: ANU 2003; access in 13/2/2022 at: https://openresearch-repository.anu.edu.au/handle/1885/41501.

16. Askari Nodoushan A, Abbasi Shavazi M. J, Sadeghi R. Mothers, Daughters, and Marriage

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

(Intergenerational Differences in Marriage Attitudes in the City of Yazd, Iran). Women's Strategic Studies 2009; 11:7-36 [Persian]

17. Larsen U. Childlessness, subfertility, and infertility in Tanzania. Studies in Family Planning 1996; 27:18-28

18. Hara T. Increasing Childlessness in Germany and Japan: Toward a Childless Society? International Journal of Japanese Sociology 2008; 17:42-62

19. Iwasawa M. Partnership transition in contemporary Japan: Prevalence of childless non-cohabiting couples. The Japanese Journal of Population 2004; *2*:76-92

20. Merlo R, Rowland D. T. The prevalence of childlessness in Australia. People and Place 2000; 8:21-32

21. Miettinen A, Szalma I. Childlessness intentions and ideals in Europe. Finnish Yearbook of Population Research 2014; 49:31-55.

22. Sobotka T, Testa M. R. Attitudes and intentions toward childlessness in Europe. In People, population change and policies. 1st EditionSpringer: UK, 2008

23. Mobasheri M, alidosti M, sorshajani S, Shosravi F, Khalafian P, Jalilian M. Determination of the Most Important Factors Influencing the Fertility Patterns of Single Child and Without Child Families in Shahr-e-kord City in 2013. Scientific Journal of Ilam University of Medical Sciences 2013; 21:63-70 [Persian]

24. Razavizadeh N, Ghafarian E, Akhlaqi A. Grounds for Low Child Seeking and Delay in Child Bearing (Case Study: Mashhad Women). Strategy for Culture 2015 8:73-98 [Persian]

25. Ritchey P. N, Stokes C. S. Correlates of childlessness and expectations to remain childless: US 1967. Social Forces 1974; 52:349-356

26. Keizer R, Dykstra P. A, Jansen M. D. Pathways into childlessness: Evidence of gendered life course dynamics. Journal of Biosocial Science 2008; 40:863-878

27. Noordhuizen S, de Graaf P, Sieben I. The Public Acceptance of Voluntary Childlessness in the Netherlands: from 20 to 90 per cent in 30 years. Social Indicators Research 2010; 99:163-181

28. Majumdar D. Choosing childlessness: Intentions of voluntary childlessness in the United States. Michigan Sociological Review 2004; 18:108-35.

29. Hosseini H, Bagi B. Study of fertility desires of Kurdish women in city of Mahabad. Women's Strategic Studies 2013; 15:121-161 [Persian]

30. Sadeghi R, Abbassi Shavazi M. J, Farash N. Ethnicity, Ethnocentrism and Fertility: The Study of the Effects of Ethnocentrism on Fertility Intention and behavior among Kurdish and Turkish Women in Maku City. Journal of Iranian Social Studies 2018; 12:80-101 [Persian]

31. Abbasi Shavazi M. J, Khani S. marriage patterns, ethnicity and religion: case study of married women in Ghorveh district. Journal of population association of Iran 2009; 4:35-66 [Persian]

32. Abbasi Shavazi M. J, Sadeghi R. Ethnicity and fertility: an analysis of fertility behavior of ethnic groups in Iran. Nameh-ye olum-e ejtemai 2006; 29:29-58 [Persian]

33. The Statistical Centre of Iran. Total fertility rate during 2012-2016. 2016; access in 13/2/2022 at: https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1396/1_barvari.pdf [Persian]

34. Fathi E. A perspective on fertility in Iran during 2016-2019, The Statistical Centre of Iran 2020; access in 13/2/2022 at: https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1399/fertility.pdf [Persian]

35. Kgalajabadi Farahani F, Saraei H. Single child intention and its determinants among men and women with a child under 5 years old. 2014. access in 22/2/2022 at: https://www.sid.ir/Fa/Seminar/ViewPaper.aspx?ID=74969 [Persian]

36. Hosseini H, Askari Nodoushan A, Moradi N. A Comparative Study of Childbearing Desires of Shia and Sunni Kurdish Women in Rural Areas of Kamyaran. Journal of Woman and Family Studies 2016; 4:63-84 [Persian]

37. Hakim C. A new approach to explaining fertility patterns: Preference theory. Population and Development Review 2002*;* 29:349–373

38. Abma J. C, Martinez G. M. Childlessness among older women in the United States: Trends and profiles. Journal of Marriage and Family 2006; 68:1045–1056

39. Tanturri M. L, Mencarin L. Childless or childfree? Paths to voluntary childlessness in Italy. Population and Development Review 2008*;* 34:51–77.

40. DeOllos I. Y, Kapinus C. A. Aging childless individuals and couples: Suggestions for new directions in research. Sociological Inquiry 2002; 72:72-80

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]

41. Nahar P, Geest S. How Women in Bangladesh Confront the Stigma of Childlessness: Agency, Resilience, and Resistance. Medical Anthropology Quarterly 2014; 28:381-398.

42. Testa M. R, Basten S. Certainty of meeting fertility intentions declines in Europe during the 'Great Recession'. Demographic Research 2014; 31:687–734

43. Miettinen A. Voluntary or involuntary childlessness? Socio-demographic factors and childlessness intentions among childless Finnish men and women aged 25–44. Yearbook of Population Research 2010; access in 13/2/2022 at: https://doi.org/10.23979/fypr.45051

44. Weston R, Qu L. Men's and women's reasons for not having children. Family Matters 2001; 58:10–15

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1400.21.1.4.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.1.69]